

Список використаних джерел:

1. Корчак Н.М. Форми захисту прав і законних інтересів учасників економічної конкуренції за законодавством України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ipkr.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2008/statji_n3_8_2008/Korchak_69.pdf
2. Конкурентне право: навч. посібник / Т.Г. Удалов. – Х.: Видавництво «Школа», 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/hozjajstvennoe-pravo/238-konkurentne-pravo-udalov-tg/6400-vidpovidalnist-za-vchinennja-porushennja-zakonodavstva-pro-zahist-ekonomichnoyi-konkurenciyi.html>

Нагапетян Н.О.

студентка,

Науковий керівник: Попова А.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ САНКЦІЇ
ЯК МІРА ДЕРЖАВНОГО ПРИМУСУ**

Характерною ознакою юридичної відповідальності, в тому числі і господарсько-правової, яка дозволяє відмежувати її від інших засобів регулювання та охорони суспільних відносин, є можливість застосування державного примусу до суб'єктів, що порушують ті чи інші правила поведінки.

Проблеми розуміння відповідальності у ретроспективному аспекті, а саме як можливості застосування заходів державного примусу, досліджувалися в наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як О.В. Аушева, О.П. Віхров, С.Ю. Гапало, О.Р. Терещов, Н.М. Шевченко, О.А. Заярний, Г.Л. Знаменський, В.К. Мамутов, Б.І. Пугінський, В.С. Щербина та іншими.

Нерідко зустрічаються випадки ототожнення понять юридичної відповідальності та заходів державного примусу. Проте такий підхід не є вірним. Як зазначає, О.Р. Терещов державний примус – це захід, який може застосовуватися від імені всього суспільства до будь-яких осіб, що перебувають на території держави, а також включає заходи, які не можуть використовувати інші соціальні суб'єкти [69, с. 140]. З наведеного визначення, випливає, що відповідальність полягає саме у застосуванні заходів державного примусу. Крім того, Н.М. Шевченко вважає, що юридична відповідальність означає застосування не будь-якої санкції, а лише заходів відповідальності [74, с. 176]. Тобто науковцем застосовано звужений підхід до розуміння господарсько-правової відповідальності, що, на мою думку, є помилковим.

Проте, у свою чергу, заходами державного примусу не забезпечується застосування управненими суб'єктами до своїх контрагентів оперативно-господарських санкцій, але в разі оскарження їх застосування зобов'язаною особою в судовому порядку, є всі підстави говорити про застосування

державного примусу, що найяскравіше проявляється в обов'язковості для сторін рішення суду.

Для розуміння сутності державного примусу в господарсько-правовій відповідальності необхідно виділити його характерні риси, а саме:

1) примус є формою правозастосовної діяльності компетентних державних органів;

2) проявляється у діях майнового, організаційного чи майново-організаційного характеру;

3) реалізується шляхом застосування до суб'єктів господарсько-правових санкцій, за винятком оперативно-господарських [69, с. 142].

Що стосується порядку врегулювання господарських спорів між суб'єктами господарювання, то, як правило, він претензійно-позовний. Як і застосування оперативно-господарських санкцій досудове врегулювання має на меті переконати зобов'язану особу належним чином виконати господарське зобов'язання. Проте, на відміну від оперативно-господарських санкцій, досудове врегулювання є порядком вирішення спору, що виник між сторонами, у добровільний спосіб. На сьогоднішній день вжиття застосування досудового порядку є правом сторони, а не її обов'язком.

У разі неможливості або небажання сторони вирішити спір за вищевказаних обставин, вона має право звернутися до господарського суду за захистом невизнаного, оспорюваного чи порушеного права. Як зазначають, деякі науковці, господарсько-процесуальну відповідальність має бути пов'язано із застосуванням органами судової влади до учасників господарського процесу за порушення господарського процесуального законодавства передбачених законом заходів державного примусу, виражених у формі несприятливих наслідків як організаційного та майнового характеру.

Що стосується адміністративно-господарських санкцій, то вони застосовуються органами державної влади та органами місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень у формі індивідуальних актів правоохоронного характеру або господарським судом за заявами органів Антимонопольного комітету України, Рахункової палати з питань, віднесених законодавчими актами до їх компетенції. Проте, оскільки відповідні акти, за винятком рішень суду, винесені суб'єктом владних повноважень, то у разі їх оскарження виникає публічно-правовий спір, а справа підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства місцевими загальними судами як адміністративними або окружними адміністративними судами відповідно до предметної підсудності спорів. Попри те, що адміністративно-правові санкції застосовуються саме за порушення правил здійснення господарської діяльності. Таким чином, законодавцем зменшено обсяг справ, що підвідомчі господарським судам України. Хоча дискусійним є питання щодо визначення підвідомчості виключно керуючись наявністю суб'єкта владних повноважень.

Зокрема, В.С. Щербина, зазначає, що штучне, виходячи лише із суб'єктного складу спірних правовідносин та наявності у них управлінських елементів, віднесення деяких категорій господарських за своєю сутністю спорів до компетенції адміністративних судів навряд чи сприятиме забезпеченню належного захисту прав і охоронюваних законом інтересів

суб'єктів господарювання. На думку науковця, спори щодо застосування норм господарського законодавства, мають розглядатися виключно господарськими судами. Правовою підставою розгляду господарськими судами справ із спорів, що виникають у зв'язку з оспорюванням актів, слугує ч. 2 ст. 2 КАСУ, яка допускає інший ніж встановлено зазначеним Кодексом, порядок судового провадження щодо рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, вказаний виняток має бути також застосовано у справах за позовами органів державної влади або органів місцевого самоврядування про застосування адміністративно-господарських санкцій [76, с. 185].

Російським законодавцем обрано іншу модель регулювання компетенції господарських судів, а саме широкую порівняно з вітчизняною. Відповідно до ч. 1 ст. 27 глави 4 АПК РФ арбітражному суду підвідомчі справи з економічних спорів та інші справи, пов'язані зі здійсненням підприємницької чи іншої економічної діяльності [21].

Таким чином, можливість застосування державного примусу – це необхідна, але не обов'язкова ознака юридичної відповідальності. Заходами державного примусу не забезпечується застосування управненими суб'єктами до своїх контрагентів оперативно-господарських санкцій, проте в разі оскарження такого в судовому порядку, наявні підстави говорити про застосування державного примусу, що найяскравіше проявляється в обов'язковості для сторін рішення суду. За своїм характером застосування заходів державного примусу може ініціюватися як контрагентом зобов'язаної особи, так відповідно, і суб'єктом, якому спричинено збитки у позадоговірних відносинах, або уповноваженими органами державної влади або місцевого самоврядування у разі порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності.

Вважаю недоцільним виключення з підвідомчості господарських судів та передачу до підвідомчості адміністративних судів спорів щодо застосування адміністративно-господарських санкцій, що обґрунтовується суб'єктним складом спірних правовідносин та наявністю у них управлінського елементу. Більш раціональним, на мою думку, є позиція російського законодавця, яким визначено, що всі спори, пов'язані зі здійсненням підприємницької чи іншої економічної діяльності підвідомчі арбітражному суду, проте, якщо відповідні спори з адміністративних чи інших публічних правовідносин, вони розглядаються в порядку адміністративного судочинства. Пропоную використати відповідну модель у вітчизняному законодавстві для регулювання спорів щодо застосування адміністративно-господарських санкцій, оскільки це дозволить сконцентрувати увагу безпосередньо на змісті санкцій.

Список використаних джерел:

1. Терещов О.Р. Теоретико-правові засади державного примусу [Електронний ресурс] / О.Р. Терещов. – Режим доступу : http://dSPACE.nulau.edu.ua:8088/bitstream/123456789/3123/1/Treshova_92.pdf.
2. Шевченко Н.М. Господарсько-правова відповідальність та господарські санкції / Н.М. Шевченко // Університетські наукові записки Хмельницького університету

управління та права. – Хмельницький, 2005. – Вип. 3. – С. 175-179. – (Право. Економіка. Управління).

3. Щербина В.С. Адміністративно-господарські санкції в системі заходів господарсько-правової відповідальності / В.С. Щербина / Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 2. – С. 180-185.

4. Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации от 24 июля 2002 г. N 95-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru/popular/apkrf/>.

5. Заярний О. Деякі особливості застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері управління економікою / О. Заярний / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – Вип. 89. – С. 69-76.

Термус В.С.

студент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СТАНУ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інститут ліцензування є одним із провідних інститутів господарського права, метою існування якого є регулювання певних видів господарської діяльності. Він набув важливого значення у період переходу до ринкової економіки в Україні. Сьогодні система ліцензування все ще перебуває на стадії становлення, закладено її нормативну базу, триває формування системи органів ліцензування. Проте цей процес є досить складним, проходить, суперечливо, що фактично відображає увесь масив проблем і труднощів, з якими стикається будь-яка реформа в українській економіці цього часу [1].

У вітчизняній та зарубіжній юридичній літературі окремим питанням ліцензування господарської діяльності приділяли увагу такі фахівці, як В. Авер'янов, В. Андреев, Д. Бахрах, Е. Бекірова, С. Береславський, Ж. Іонова, І. Голосніченко, Р. Калюжний, І. Коліушко, І. Кириченко, В. Лаптев, П. Мельник, О. Олійник, І. Пастух, О. Піджаренко, В. Плішкін, В. Подлінев, В. Попович, Л. Савченко, Н. Саніахметова, С. Сегеда, Ю. Тихомиров, В. Шакур, А. Шеваріхін, В. Шкарупа, В. Щербина, А. Шпомер та ін.

Сьогодні нормативну базу ліцензування становить Господарський кодекс України, Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», а також численні нормативно-правові акти, які визначають особливості ліцензування конкретних видів господарської діяльності (у тому числі й різноманітні ліцензійні умови, затверджені на рівні центральних органів державної влади). Окремі питання ліцензування регламентуються й Цивільним кодексом України: зокрема, отримання юридичною особою ліцензії є однією з умов набуття правоздатності юридичною особою у встановлених законом випадках. Так, ч. 3 ст. 91 Цивільного кодексу України передбачено, що юридична особа може здійснювати окремі види діяльності, перелік яких встановлюється законом, після одержання нею спеціального